

بررسی همتایی در کلمات ربط زبان فارسی

سیده عاطفه بقایی

چکیده

براساس رویکرد متعارف در صیغگان صرفی زبان ها باید، همه سلولهای يك صیغگان با صورت‌های متمایز از یکدیگر پر شوند. همتایی در نتیجه یکسان بودن صورت دو یا تعداد بیشتری از سلولها با یکدیگر به وجود می آید. علاوه بر این تعبیر، برخی از زبان‌شناسان طبق رویکردی نوین معتقدند زمانیکه يك صورت در دو نقش متمایز وجود داشته باشد، با همتایی روبرویم. در این مقاله به بررسی اینگونه همتایی، یعنی مشابه بودن صورت و متمایز بودن نقش، در کلمات ربط زبان فارسی پرداختیم. انواع مختلف کلمات ربط زبان فارسی، مشتمل بر کلمات ربط اتصالی، انفصالی، علی، قصدی، شرطی، زمانی و تقابلی هستند. پس از بررسی اغلب کلمات ربط زبان فارسی، به این نتیجه رسیدیم که بیشترین میزان همتایی در بین کلمات ربط تقابلی و زمانی با دیگر انواع کلمات ربط وجود دارد.

کلیدواژه: همتایی، صورت همتا، کلمه ربط، ربط تقابلی، ربط زمانی، زبان فارسی.

اصطلاح syncretism در زبان‌شناسی در تعابیر متفاوتی استفاده شده است. در این مقاله از همتایی به عنوان ترجمه اصطلاح مذکور استفاده می‌شود. بلومفیلد (۱۹۳۳) از آن به عنوان ادغام مقولات صرفی در نتیجه تغییرات آوایی یاد کرده است. این اصطلاح از زمان یا کوبسن یا به عبارت دیگر از ۱۹۳۶ معنای در زمانی به خود می‌گیرد، اما گستره کاربردش افزایش می‌یابد (کربت و همکاران، ۲۰۰۱). در اکثر موارد از اصطلاح مذکور این معنی مستفاد می‌شود که يك صورت صرفی منفرد با بیش از يك توصیف صرفی-نحوی منطبق است، اما علاوه بر این معنی، تعبیر دیگری نیز از آن شده است. زبان‌شناسانی همچون گزدانویک (۱۹۹۱)، پرتریوس (۲۰۱۳) و ونگسنس (۲۰۱۳) معتقدند زمانی که دو یا تعداد بیشتری از نقش‌های دستوری با يك صورت یکسان نشان داده شوند، در این صورت گفته می‌شود که آن نقش‌ها با یکدیگر هم‌تا هستند. در مقاله حاضر با توجه به عدم بررسی پژوهش‌های پیشین در این مورد، نگارنده به بررسی همتایی کلمات ربط زبان فارسی در تعبیر دوم آن خواهد پرداخت. به عبارت دیگر کلمات ربطی که با يك صورت یکسان در معانی مختلف مورد استفاده قرار می‌گیرند، بررسی خواهند شد.

۲- پیشینه پژوهش

با توجه به اینکه در این مقاله برآنیم تا همتایی کلمات ربط در زبان فارسی را مورد بررسی قرار دهیم، پیشینه این پژوهش از دو بخش تشکیل خواهد شد که در بخش اول و دوم به ترتیب به مطالعات پیشین در مورد همتایی و کلمات ربط خواهیم پرداخت.

از نظر اسپنسر همتایی يك صورت صرفی منفرد است که با بیش از يك توصیف صرفی-نحوی منطبق باشد (اسپنسر، ۱۹۹۱). گزدانويك معتقد است زمانی که دو یا تعداد بیشتری از نقش‌های دستوری با يك صورت یکسان نشان داده شوند، همتایی روی می‌دهد. در واقع وی به تعبیر متفاوتی از همتایی اشاره می‌کند که همین تعبیر مورد استناد ما در این مقاله قرار خواهد گرفت (گزدانويك، ۱۹۹۱: ۱۳۵). هسپلمت، همتایی را همنامی نظام مند واژه‌های تصریف شده در يك صیغگان می‌داند و صورت‌های همنام يك صیغگان را صورت‌های همتا می‌نامد (هسپلمت، ۲۰۰۲: ۲۷۵). طبق نظر کربت (۲۰۰۴) براساس رویکرد متعارف در صیغگان تصریفی زبان‌ها، برای هر يك از مشخصه‌های تصریفی یکسری ارزش وجود دارد که طبق این رویکرد باید ارزش‌ها به گونه‌ای توزیع شوند که تمام سلول‌های ممکن در صیغگان، وجود داشته باشند و از طرفی باید شاهد تفاوت تصریف در سلول‌ها باشیم، اما گاهی نمونه‌هایی یافت می‌شود که يك صورت واحد بیش از يك سلول را پر می‌کند که این پدیده همتایی نامیده می‌شود (کربت، ۲۰۰۴). طبق نظر پرتریوس همتایی پدیده‌ای است که در آن يك صورت واجی نشان دهندهٔ بیش از يك نقش دستوری است، به عبارت دیگر وی نیز تعبیر متفاوتی از همتایی در نظر دارد که مشابه نظر گزدانويك (۱۹۹۱) است. پرتریوس حرف اضافهٔ *van* از زبان‌های آفریقایی را به عنوان شاهده‌ی بر این قضیه معرفی می‌کند که می‌تواند نقش‌های متفاوتی بگیرد و بنابراین يك صورت با چندین نقش حاصل می‌شود که به آنها صورت‌های همتا می‌گویند (پرتریوس، ۲۰۱۳). ونگسنس نیز در مقاله‌ای که به بررسی کلمات پرسشی در زبان‌های ژرمنیک می‌پردازد، اصطلاح همتایی را در تعبیر دوم بکار می‌برد. وی از این اصطلاح به منظور نمایش واژه‌های پرسشی یکسانی که برای نمایش نقش‌های متفاوت بکار می‌روند، استفاده می‌کند و می‌گوید این کاربرد با کاربرد پیشین این اصطلاح، که به صورت‌های یکسان در صیغگان تصریفی اطلاق می‌شود، متفاوت است (ونگسنس، ۲۰۱۳).

به منظور نمایش رابطهٔ معنایی بین دو بند که يك جمله را تشکیل می دهند، در زبان های مختلف راه های متفاوتی وجود دارد. در برخی از زبان ها بندهایی که تشکیل يك جمله می دهند، بدون استفاده از کلمهٔ ربط در کنار یکدیگر قرار می گیرند و در واقع در این زبان ها ممکن است کلمهٔ ربط وجود نداشته باشد. بنابراین ارتباط معنایی بین دو بند به کمک همجواری دو بند حاصل می شود (مآوری و ون در آوورا، ۲۰۱۲: ۳۷۹). در زبان فارسی نیز می توان از این گونه جملات که کلمهٔ ربط بین دو بند مرتبط با هم وجود ندارد، نمونه هایی یافت. برای مثال در جملهٔ «به خانه برگشتیم، رفته بودید» کلمهٔ ربط بین دو بند وجود ندارد، اما این دو بند با یکدیگر مرتبط اند (نغزگوی کهن، ۱۳۹۲). از نظر رامات و مآوری (۲۰۱۱) انواع کلمات ربط میان بندی شامل کلمات ربط اتصالی، انفصالی، تقابلی، شرطی، زمانی، علی و قصدی هستند (رامات و مآوری، ۲۰۱۱: ۶۵۴-۶۵۵). همایونفرخ حروف ربط را از نظر معنی و کاربرد به سه طبقه تقسیم می کند که عبارت اند از: ۱. حروف روابط وصل و عطف یا حروف برگشتی مانند «و»، «که»، «نیز»، «هم»، «باری»، «چون»، «باز» و ... ۲. حروف فصل و تباین و استثنا یا حروف جدایی و دوری مانند «یا»، «جز»، «مگر»، «نه از طرفی» و «از يك طرف» ۳. حروف سبب و علت یا حروف چرایی مانند «بنابراین»، «تا»، «زیرا»، «پس»، «چون»، «با وجود این»، «از آنجاکه»، «مگر آنکه»، «زیراکه»، «از این رو»، «ناچار»، «در صورتی که» و ... وی خاطر نشان می کند که تقسیمات دیگری هم می توان کرد که از قبیل حرف تردید یا گمان مانند «شاید»، «پنداری»، «گویا»، حرف شرط یا وابستگی مانند «اگر»، «مگر»، «تا»، حرف آرزو مانند «کاش»، «ایکاش» و «کاشکی» هستند (همایونفرخ، ۱۳۶۴: ۷۵۲-۸۰۴). از نظر خانلری جمله هایی که با حرف ربط به یکدیگر پیوند می خورند، می توانند دارای روابط مختلفی از قبیل مطابقت، تساوی، مقابله و منافات، توالی، تناوب، اثبات و نفی، مشارکت در نفی، بیان علت و نتیجه و مشارکت در اثبات باشند (خانلری، ۱۳۸۰: ۲۴۶-۲۵۲). انوری و گیوی مشهورترین حروف ربط را به این شرح می دانند: «اگر»، «اما»، «باری»، «پس»، «تا»، «چون»، «چه»، «خواه»، «زیرا»، «که»،

«لیکن»، «نه»، «نیز»، «و»، «ولی»، «هم»، «یا»، «ولو»، «آنجاکه»، «آن گاه که»، «از آنکه»، «از این روی»، «از بس»، «اگر چنانچه»، «با این حال»، «در نتیجه»، «درحالی که»، «هرچند»، «همان طور که»، «با اینکه»، «بنابراین»، «به شرط آنکه» و... (انوری و گیوی، ۱۳۸۶: ۲۴۸-۲۵۶). از نظر نغزگوی کهن (۱۳۹۲) کلمات ربط اتصالی کلماتی هستند که تنها ناظر بر نوعی از اتصال باشند و دو بندی را به هم متصل می سازند که در آنها دو رویداد با هم به وقوع می پیوندند. وی به «و» اشاره می کند که از جمله کلمات ربط اتصالی است که البته به عنوان کلمه ربط تقابلی نیز به کار می رود. کلمات ربط انفصالی دو رویدادی را به هم متصل می کنند که با هم نمی توانند به وقوع پیوندند و شامل کلمات «یا»، «چه... چه» و «خواه...خواه» هستند. کلمات ربط شرطی همانند «اگر» نیز کلماتی هستند که احتمال وقوع همزمان دو رویداد را نشان می دهند؛ چنانکه وقوع یکی از رویدادها شرط وقوع رویداد دیگر باشد. کلمات ربط زمانی ناظر بر رابطه زمانی دو بندی هستند که هر دو به وقوع می پیوندند همانند «درحالی که». کلمات ربط علی، دو بندی را به هم متصل می کنند که یکی علت و دیگری معلول باشد. وی کلمات ربط «زیرا» و «که» را از این نوع می داند. کلمات ربط قصدی نشان دهنده رویداد اولیه ای هستند که از روی نیت قبلی برای وقوع رویداد دوم اتفاق افتاده باشد و شامل «تا»، «که» و «بلکه» هستند. وی کلمات ربط تقابلی را نشانه هایی می داند که رابطه تقابلی میان بندها را رمزگذاری می کنند و مبین رد انتظارات و مفروضات قبلی هستند. این کلمات با برجسته کردن رویداد بند دوم، آن را در تضاد با بند اول و اطلاعات قبلی قرار می دهند. از این گونه کلمات ربط می توان به «ولی»، «منتها»، «درحالی که»، «اگرچه»، «اما»، «باز»، «البته»، «بلکه»، «لیکن»، «که»، «با این وجود»، «با این همه»، «هر چند»، «اگرچه...اما»، «البته...اما» و... اشاره کرد (نغزگوی کهن، ۱۳۹۲). فلاحتی کلمات ربط ساده و مرکب زبان فارسی را در سامانه تحلیل حروف ربط و اضافه ی زبان فارسی بدست داده است؛ که می توان از بین کلمات ربط مطرح شده در این سامانه به کلماتی همچون «حتی»، «به علت اینکه»، «از بس»، «وقتی»، «کجا»، «هرچه»، «هرگاه»، «و گرنه»، «تاجایی که»، «برعکس»، «به مجرد اینکه»، «از این جهت که»، «وانگهی»، «از این روی»، «اکنون که» و... اشاره کرد (فلاحتی، ۱۳۹۲: ۴۶-۴۹).

۳- مبانی نظری

همان‌گونه که پیش از این اشاره شد، در این مقاله بررسی همتایی کلمات ربط زبان فارسی طبق تعبیر گزدانویک (۱۹۹۱) انجام خواهد گرفت. گزدانویک (۱۹۹۱) معتقد است زمانی که دو یا تعداد بیشتری از نقش‌های دستوری با یک صورت یکسان نشان داده شوند، همتایی روی می‌دهد. در واقع وی به تعبیر متفاوتی از همتایی اشاره می‌کند که همین تعبیر مورد استناد ما در این مقاله قرار خواهد گرفت و کلمات ربط زبان فارسی با این منظر بررسی خواهند شد (گزدانویک، ۱۹۹۱: ۱۳۵). طبق بررسی‌های نگارنده، در دستورهای سنتی و آثار زبان‌شناسان به کلمات ربط و انواع آنها اشاره شده است. از آنجا که نگارنده در پی بررسی همه کلمات ربط از منظر همتایی است، بنابراین لازم بود تا مجموعه‌ای از این کلمات ربط تهیه شود تا از جامعیت لازم برخوردار باشد. نگارنده به منظور بررسی همه این کلمات ربط مجموعه‌ای به دست داده است که شامل ۹۳ کلمه ربط است و در جدول شماره ۱ بخش بعد آورده شده است.

۴- بحث پژوهش

با توجه به مطالعات پیشین در رابطه با کلمات ربط در زبان فارسی، فهرستی از اغلب کلمات ربطی که زبان‌شناسان ایرانی به آنها اشاره کرده‌اند، جمع‌آوری کردیم. در جدول زیر نام آنها و کاربردشان، براساس نوع ارتباطی که به وجود می‌آورند، همراه با مثال ارائه شده است. مثال‌ها براساس شم زبانی نگارنده که فارسی‌زبان است، هستند. در برخی از کلمات ربط ارائه شده در این جدول بیش از یک کاربرد، به کلمه ربط می‌توان نسبت داد. بنابراین این گونه کلمات ربط که می‌توانند کاربردهای مختلفی داشته باشند و بنابراین در نقش‌های مختلفی بکار روند، مد نظر ما قرار گرفتند. پس در این-گونه کلمات ربط به بررسی همتایی می‌پردازیم. زیرا در این موارد، صورتی وجود دارد که می‌تواند بیش از یک نقش ایفا کند.

جدول ۱: کلمات ربط زبان فارسی

مثال	کلمه ربط و نوع آن	ردیف
اتصال: خانه ای در همدان اجاره کردیم و پول پیش را يك جا پرداختیم. تقابلی: هنوز لباس مناسبی پیدا نکرده ام و امیدوارم بتوانم چیزی پیدا کنم.	و	۱
	ربط اتصالی و تقابلی	
انفصالی: از این خانه می روی یا به حرف هایم گوش می دهی.	یا	۲
	ربط انفصالی	
زمانی: تا حقوقم را دادند قرض شما را می دهم. شرطی: تا غذایت را نخوری، بیرون نمی رویم. قصدی: استاد درس را تمام کرد تا دانشجویان به همایش برسند.	تا	۳
	ربط زمانی، شرطی و قصدی	
قصدی: خوابش نمی برد، بلند شد که آب بخورد. علّی: يك استامینوفن به من بده که سرم خیلی درد میکنه. تقابلی: قرار گذاشتیم با هم درس بخوانیم، که نیامد.	که	۴
	ربط قصدی، علّی و تقابلی	
زمانی: شما بروی، من هم می روم. اتصالی: مستأجر اجاره اش را پرداخت کرد، هم تمام بدهی اش را.	هم	۵
	ربط زمانی و اتصالی	
علّی: او من را دوست ندارد، پس من از زندگی اش بیرون می روم.	پس	۶
	ربط علّی	
شرطی: اگر درس هایت را درست بخوانی، در کنکور موفق می شوی.	اگر	۷
	ربط شرطی	
تقابلی: من همه ی نامه هایت را خواندم، اما چیزی دستگیرم نشد.	اما	۸
	ربط تقابلی	
علّی: همه ی حیاط خیس بود، زیرا لوله ی آب ترکیده بود.	زیرا	۹
	ربط علّی	

شرطی: چون شما می آید، من هم می آیم. زمانی: چون به خانه رسیدم، دیدم مهمان ها آمده اند. علی: در کنکور قبول نشد چون درس نخوانده بود.	چون	۱۰
	ربط شرطی، زمانی و علی	
تقابلی: مریم الان دارد غذا می پزد، مگر اینکه خانه نباشد. شرطی: دست به کتاب ها نمی زنی، مگر اجازه بگیری.	مگر	۱۱
	ربط تقابلی و شرطی	
علی: مریم امروز صبحانه اش را کامل خورد، باز مدرسه اش دیر شد. تقابلی: در رفت و آمدهای آنها پیش از عروسی تصمیم هایی گرفته شد، باز هم اثری از تفاهم در آن دیده نشد.	باز	۱۲
	ربط تقابلی و علی	
اتصالی: ما دیروز به سینما رفتیم، تو نیز برو.	نیز	۱۳
	ربط اتصالی	
تقابلی: ما با آنها رفت و آمدی نداشتیم، باری عید به دیدن آنها رفتیم (در معنی به هر جهت).	باری	۱۴
	ربط تقابلی	
شرطی: وقتی درس هایت تمام شد می توانی بروی. زمانی: وقتی میخوابی، خروپف می کنی. قصدی: وقتی درسم را تمام کنم از این کشور خواهم رفت.	وقتی	۱۵
	ربط شرطی، زمانی و قصدی	
تقابلی: شما دانشجویان خوبی هستید، منتها زیاد تلاش نمی کنید.	منتها	۱۶
	ربط تقابلی	
زمانی: درس هایش را خواند، سپس شروع به انجام کارهایش کرد.	سپس	۱۷
	ربط زمانی	
زمانی: استاد درس را توضیح داد، بعد کتاب جدید را معرفی کرد.	بعد	۱۸
	ربط زمانی	

۱۹	حتی	اتصال: علی تمام درس هایش را خوانده بود، حتی مرور کرده بود.
	ربط اتصالی	
۲۰	ولی	تقابلی: علی درس هایش را خوب خوانده بود ولی نتوانست امتحان را به خوبی بدهد.
	ربط تقابلی	
۲۱	ولو	تقابلی: من باید به ملاقات او بروم، ولو برای يك مدت کوتاه.
	ربط تقابلی	
۲۲	حاشا	تقابلی: این همه فقیر در این مملکت وجود دارد، حاشا به غیرت ثروتمندان.
	ربط تقابلی	
۲۳	آلا	تقابلی: همه ی همسایه ها موافق تعمیرات بودند آلا واحد. شرطی: من غذایم را نمی خورم آلا اینکه شما بیایید.
	ربط تقابلی و شرطی	
۲۴	آخر	تقابلی: خیلی با او صحبت کردم، آخر هم کار خود را کرد.
	ربط تقابلی	
۲۵	مبادا	تقابلی: همه ی کارهای خانه تکانی را خودم تنهایی انجام دادم، مبادا شما کمکی بکنید.
	ربط تقابلی	
۲۶	البتّه	تقابلی: همه ی همسایه ها را برای مهمانی دعوت کردم البتّه همه را نمی شد دعوت کرد.
	ربط تقابلی	
۲۷	اینک	علی: همه ی وسایل را آماده کرده ام، اینک وقت رفتن است.
	ربط علی	
۲۸	جز، بجز	انفصالی: همه ی کارهایم را انجام دادم جز شستن ظرف ها.
	ربط انفصالی	
۲۹	بلکه	تقابلی: افزایش جمعیت ناشی از رفاه نیست، بلکه ناشی از تبلیغات است. قصدی: من پاسپورتم را می گیرم، بلکه بتوانم تعطیلات به آلمان بروم.
	ربط تقابلی و قصدی	
۳۰	لاجرم، حقاً	علی: همه ی پزشکان از او قطع امید کردند، لاجرم او را به آمریکا بردند.
	ربط علی	

<p>علی: به والدینت نیکی کن، همانا خداوند نیکوکاران را دوست می‌دارد. (در معنی قطعاً و زیرا)</p> <p>در دنیا به کارهای خود رسیدگی کن، همانا که امروز روز آخر تو باشد. (در معنی گویی، پنداری)</p>	همانا	۳۱
	ربط علی	
<p>تقابلی: تمام روز را خوابیدم، نکردم درس بخوانم.</p> <p>تقابلی: به گونه ای رفتار می‌کرد انگار دانشمند است، نگو تازه دانشگاه قبول شده.</p> <p>تقابلی: بگو بید یک لحظه از یاد همسرش غافل می‌شود، نمی‌شود.</p>	بگو بید، نگو و نکردم	۳۲
	ربط تقابلی	
<p>انفصالی: ما به تهران می‌رویم، کاش شما می‌آمدید.</p>	کاش، کاشکی، ایکاش	۳۳
	ربط انفصالی	
<p>تقابلی: همه ی کتاب‌ها را به کتابخانه تحویل دادیم، ولیکن تعدادی دست دانشجوهای دیگر مانده است.</p>	لیک، ولیک، لیکن، ولیکن	۳۴
	ربط تقابلی	
<p>اتصالی: به همه ی سؤالات پاسخ دهید، همچنین نظرات خود را در پایان بنویسید.</p>	همچنین	۳۵
	ربط اتصالی	
<p>علی: بیماریش وخیم شده بود، بنابراین او را در بیمارستان بستری کردند.</p>	بنابراین	۳۶
	ربط علی	
<p>انفصالی: نه درسم را خواندم، نه به مهمانی رفتم.</p>	نه...نه	۳۷
	ربط انفصالی	
<p>انفصالی: چه کنکور قبول شود، چه نشود مجبور است ازدواج کند.</p>	چه...چه	۳۸
	ربط انفصالی	
<p>انفصالی: غذا خواه آبگوشت باشد و خواه کباب، من نمی‌خورم.</p>	خواه...خواه	۳۹
	ربط انفصالی	
<p>زمانی: کودکش را خواباند، آنگاه به ادامه ی کارهایش مشغول شد.</p>	آنگاه	۴۰
	ربط زمانی	
<p>علی: از بس کار کرده بود، پاهایش درد می‌کرد.</p>	از بس	۴۱
	ربط علی	

شرطی: هرچه بیشتر ورزش کنی، سالم تر خواهی بود. تقابلی: هرچه به او گفتم نرود، گوش نکرد.	هرچه	۴۲
	ربط شرطی و تقابلی	
شرطی: هرگاه باران تمام شود، به بیرون می رویم. زمانی: مریم هرگاه غذا می پزد، آواز می خواند.	هرگاه	۴۳
	ربط شرطی و زمانی	
شرطی: هر قدر پولدارتر باشی، دغدغه ات بیشتر است.	هر قدر	۴۴
	ربط شرطی	
علی: تمام هتل ها پر شده بود، در نتیجه شب را در ماشین سپری کردیم.	در نتیجه	۴۵
	ربط علی	
تقابلی: با اینکه همه ی شب را درس می خواند، صبح به راحتی بیدار شد.	با اینکه	۴۶
	ربط تقابلی	
تقابلی: تو به دیدن مادر بزرگ میایی؟ اگر نه ما برویم.	اگر نه	۴۷
	ربط تقابلی	
تقابلی: اگرچه پول زیادی نداشت، همه را انفاق می کرد.	اگر چه	۴۸
	ربط تقابلی	
تقابلی: گرسنه نیستی؟ اگر چند ما غذایی نداریم.	اگر چند	۴۹
	ربط تقابلی	
تقابلی: هر چند هیچ کس از او خوشش نمی آمد، همه او را دعوت می کردند.	هر چند	۵۰
	ربط تقابلی	
زمانی: دیشب که به دریا رفتم، وانگه ی باران شدیدی شروع شد.	وانگهی	۵۱
	ربط زمانی	
تقابلی: همه ی متن را بررسی کرده بودم، برعکس مریم نگاهی هم به آن نیانداخته بود.	بر عکس	۵۲
	ربط تقابلی	
شرطی: سرم خیلی درد می کرد، وگرنه با شما می آمدم.	وگرنه	۵۳
	ربط شرطی	
شرطی: مادامی که در خانه ی من هستید، اجازه ندهید بچه ها به بیرون روند. زمانی:	مادامی که	۵۴
	ربط شرطی و زمانی	

شرطی: همین که کارت تمام شد، بیا خانه ی ما.	همین که	۵۵
	ربط شرطی	
زمانی: اکنون که استاد دیگر در بین ما نیست یادش را باید گرامی داریم.	اکنون که	۵۶
	ربط زمانی	
علی: مادر نمی گذاشت علی خودش کاری انجام دهد بس که از بیماریش می ترسید.	بسکه	۵۷
	ربط علی	
تقابلی: همه ی کتابها را مرور کرده بود، مع هذا نتوانست در کنکور موفق شود. (درمعنی باوجوداین)	مع هذا	۵۸
	ربط تقابلی	
علی: شمار مهمان ها از دستمان خارج شد، چندان که به ده نفر غذا نرسید.	چندان که	۵۹
	ربط علی	
علی: همهی خانه را رنگ کرد، تا اینکه کارش يك روزه تمام شود.	تا اینکه، تا آنکه	۶۰
	ربط علی	
زمانی: آنجا که ما به کمک او نیاز داشتیم، اعتنایی به ما نکرد.	آنجا که	۶۱
	ربط زمانی	
علی: هوا خیلی سرد بود، از آنکه آب یخ زده بود فهمیدم.	از آنکه	۶۲
	ربط علی	
تقابلی: در ایران بارش های زمستانی بسیار اندک بود درمقابل در اروپا میزان زیادی بارندگی رخ داد.	در مقابل	۶۳
	ربط تقابلی	
زمانی: درحالی که غذا درست می کرد، به علی دیکته هم می گفت. تقابلی: تیم ایران تمام تلاش خود را کرد، درحالی که مسؤلان هیچ توجهی به اعضای تیم نداشتند.	درحالی که	۶۴
	ربط زمانی و تقابلی	
علی: علی بسیار گرسنه بود ازین روی تمام غذاها را خورد.	از اینروی	۶۵
	ربط علی	
شرطی: چنانچه درس هایت را درست بخوانی، با تو خواهم آمد.	چنانچه	۶۶
	ربط شرطی	
اتصالی: او از ایران رفت، بی آنکه از ما خداحافظی کند.	بیآنکه	۶۷
	ربط اتصالی	

علی: قبل از آمدن مهمان ها من همه ی کارهایم را کرده بودم، به طوری که به خواندن بقیه ی رمان مشغول شدم.	به طوری که	۶۸
	ربط علی	
علی: کارش خیلی طول کشید، تاجایی که ناهار هم نتوانست بخورد.	تاجایی که	۶۹
	ربط علی	
تقابلی: به هر حال او برادر شماست، باید مواظبش باشید.	به هر حال	۷۰
	ربط تقابلی	
تقابلی: پدر و مادرش موافق ازدواج نبودند در این حال آن ها با هم ازدواج کردند.	در این حال	۷۱
	ربط تقابلی	
زمانی: علی در مزرعه کار می کرد، ضمناً درس هم می خواند.	ضمناً، درضمن، ضمن اینکه	۷۲
	ربط زمانی	
زمانی: هنگامی که/زمانی که در را باز کنی، او را خواهی دید.	هنگامی که، زمانی که	۷۳
	ربط زمانی	
زمانی: همانطور که مشغول درس خواندن بود، تلفن زنگ زد.	همانطور که	۷۴
	ربط زمانی	
شرطی: مادر به بچه ها غذا داد، به شرط آنکه به حرفش گوش دهند.	به شرط آنکه	۷۵
	ربط شرطی	
تقابلی: اختلاف بین ما بسیار زیاد است با این حال دعوت آنها را قبول کردیم.	با این حال، با این وجود	۷۶
	ربط تقابلی	
تقابلی: کارهای زیادی باید انجام دهم با این همه توان انجام هیچ کاری را ندارم.	با این همه	۷۷
	ربط تقابلی	
علی: آنها همه ی وسایل را فروختند به علت اینکه به پولش نیاز داشتند.	به علت اینکه	۷۸
	ربط علی	
علی: من دیگر به خانه ی او نمی روم، چراکه به ما توهین کرده است.	چراکه	۷۹
	ربط علی	
علی: از این جهت که راهمان خیلی دور است، باید زودتر برویم.	از این جهت که	۸۰
	ربط علی	
زمانی: به محض اینکه از خواب بیدار شد، به دوستش زنگ زد. شرطی: به محض اینکه درست تمام شود، می توانی برای همیشه بروی. علی: سرمای بدی خوردم، به محض اینکه از خانه بیرون رفتم.	به محض اینکه	۸۱
	به مجرد اینکه	
	ربط زمانی، شرطی و علی	

<p>زمانی: ما به دیدار استادمان رفتیم، پیش از آنکه از ایران برود. قصدی: پیش از آنکه درسش تمام شود، از ایران خواهد رفت.</p>	پیش از آنکه	۸۲
	ربط زمانی و قصدی	
<p>علی: من همه ی حرفها را با پدرم زده ام زین پس همه ی کارها با اوست.</p>	زین پس	۸۳
	ربط علی	
<p>زمانی: پس از آنکه درس هایش تمام شد، خوابید. قصدی: پس از آنکه خانه اش را بفروشد به خانواده اش در برلین می پیوندد.</p>	پس از آنکه	۸۴
	ربط زمانی و قصدی	
<p>تقابلی: همه ی اعضا موافقت خود را ابراز داشتند، در این میان فقط معاون مخالفت می کرد. اتصالی: از همه ی غرفه ها دیدن کرد، در این میان با سه گروه مشابه خودشان هم آشنا شد.</p>	در این میان، در این بین	۸۵
	ربط تقابلی و اتصالی	
<p>تقابلی: هرچند به ما خیلی محبت کردند ولی در آخر تهمت های زیادی به ما زدند.</p>	هرچند...ولی	۸۶
	ربط تقابلی	
<p>تقابلی: اگرچه همه ی کتاب ها را خوانده بودم، اما نتوانستم به تعدادی از سؤالات جواب دهم.</p>	اگرچه...اما	۸۷
	ربط تقابلی	
<p>تقابلی: البته من می دانم که او فرد موقی است اما این دلیل بر انتخابش نمی شود.</p>	البته...اما	۸۸
	ربط تقابلی	
<p>تقابلی: درس علی اصلاً خوب نبود، در عین حال دانشگاه قبول شد. زمانی: مریم برای کنکور درس می خواند، درعین حال تدریس میکرد.</p>	درعین حال	۸۹
	ربط زمانی و تقابلی	
<p>زمانی: ما خانه را تمیز می کردیم، درهمین حال بچه ها حیاط را می شستند.</p>	درهمین حال	۹۰
	ربط زمانی	
<p>تقابلی: او نه فقط خانه خریده بود، بلکه می خواست ویلایی نیز در شمال بخرد.</p>	نه فقط...بلکه	۹۱
	ربط تقابلی	
<p>شرطی: ما به آنها کمک خواهیم کرد البته اگر کل ماجرا را برایمان بگویند.</p>	البته...اگر	۹۲
	ربط شرطی	
<p>تقابلی: از یک طرف دوست دارم به مهمانی بروم، از طرفی درس دارم.</p>	از یک طرف، از طرفی	۹۳
	ربط تقابلی	

پس از بررسی کلمات ربطی که در آنها همتایی وجود داشت، به این نتیجه رسیدیم که بیشترین میزان همتایی در بین کلمات ربط تقابلی و زمانی با دیگر کلمات ربط وجود دارد. در جدول ۲ فهرستی از کلمات ربطی که در آنها همتایی مشاهده شده است، دیده می شود. در این جدول خانه هایی که علامت * دارند به این مفهوم اند که کلمه ربط داده شده در مقابل آن خانه، می تواند نقشه ای مرتبط با انواع کلمات ربط ذکر شده در بالای جدول را داشته باشد. در ردیف پایانی نیز بسامد رخداد هر یک از انواع کلمات ربط در صورت های همتا قابل مشاهده است.

جدول ۲: فهرست کلمات ربط با صورتهای همتا و نوع نقش آنها

انواع کلمات ربط							کلمه ی ربط	ردیف
تقابلی	قصدی	زمانی	علی	شرطی	انفصالی	اتصال		
*						*	و	۱
	*	*		*			تا	۲
*	*		*				که	۳
		*				*	هم	۴
		*	*	*			چون	۵
*				*			مگر	۶
*			*				باز	۷
	*	*		*			وقتی	۸
*				*			الّا	۹
*	*						بلکه	۱۰
*				*			هرچه	۱۱
		*		*			هرگاه	۱۲
		*		*			مادامی که	۱۳
*		*					درحالی که	۱۴
		*	*	*			به محض اینکه	۱۵
	*	*					پس از آنکه	۱۶

	*	*					پیش از آنکه	۱۷
*						*	در این میان	۱۸
*		*					در عین حال	۱۹
۱۰	۶	۱۱	۴	۹	۰	۳	مجموع	

همانگونه که از داده های این جدول پیداست، کلمات ربط زمانی بیشترین میزان همتایی را با دیگر انواع کلمات ربط دارند و کلمات ربط تقابلی و شرطی در رده های بعدی قرار می گیرند. در جدول زیر نیز میتوان تعامل نقش های مختلف صورتهای همتا در کلمات ربط زبان فارسی را مشاهده نمود. براساس این جدول نیز کلمات ربط زمانی و تقابلی بیشترین امکان داشتن صورت های همتا با دیگر انواع کلمات ربط را دارا هستند.

جدول ۳: نقشه ای مختلف صورت های همتا در کلمات ربط زبان فارسی

ردیف	نوع کلمات ربط همتا	بسامد	کلمات ربط همتا
۱	زمانی - شرطی	۶	تا، چون، وقتی، هرگاه، مادامیکه، به محض اینکه
۲	زمانی - قصدی	۴	تا، وقتی، پس از آنکه، پیش از آنکه
۳	تقابلی - شرطی	۳	مگر، الا، هرچه
۴	زمانی - علی	۲	چون، به محض اینکه
۵	زمانی - تقابلی	۲	در حالی که، در عین حال
۶	تقابلی - اتصالی	۲	و، در این میان
۷	تقابلی - علی	۲	که، باز
۸	تقابلی - قصدی	۲	که، بلکه
۹	زمانی - اتصالی	۱	هم

نتیجه‌گیری

در این مقاله با تعبیر جدیدی از پدیدهٔ همتایی به بررسی کلمات ربط زبان فارسی پرداختیم. در این تعبیر، اگر صورتی در دو یا تعداد بیشتری نقشه‌ای مختلف بکار رود، با همتایی مواجه ایم. با استناد به این تعبیر، همتایی را در کلمات ربط زبان فارسی مورد بررسی قرار دادیم. با جمع‌آوری انواع کلمات ربط در زبان فارسی به ۹۳ کلمهٔ ربط دست یافتیم که دارای نقش‌های اتصالی، انفصالی، شرطی، علی، قصدی، زمانی و تقابلی بودند. کلمات ربط زمانی بیشترین میزان همتایی را با دیگر انواع کلمات ربط دارند و کلمات ربط تقابلی و شرطی در رده‌های بعدی قرار می‌گیرند. کلمات ربط زمانی و تقابلی نیز بیشترین امکان داشتن صورت‌های همتا با دیگر انواع کلمات ربط را دارا هستند.

مراجع

- انوری، حسن و احمدی گیوی، حسن (۱۳۸۶)؛ دستور زبان فارسی ۲. تهران: انتشارات فاطمی.
- خانلری، پرویز (۱۳۸۰)؛ دستور زبان فارسی. تهران: توس.
- فلاحتی قدیمی فومنی، محمدرضا (۱۳۹۲). سامانه تحلیل حروف ربط و اضافه زبان فارسی. شیراز: تخت جمشید.
- نغزگوی کهن، مهرداد (۱۳۹۲)؛ «بررسی کلمات ربط تقابلی فارسی و چگونگی تکوین آنها». فصلنامه جستارهای زبانی، ۴، ش ۴ (پیاپی ۱۶)، تهران: صص ۲۴۵-۲۶۵.
- همایونفرخ، عبدالرحیم (۱۳۶۴)؛ دستور جامع زبان فارسی. به کوشش رکنالدین همایونفرخ. تهران: مؤسسه مطبوعاتی علمی.
- Corbett, G. (2004). The canonical approach in typology. *Linguistic Diversity and Language Theories*. Amsterdam: Benjamins.
- Gvozdanovic, J. (1991). Syncretism and the paradigmatic patterning of grammatical meaning. In F. Plank (ed.). *Paradigms: the economy of inflection*. Berlin: Mouton de Gruyter. Pp. 133-160.
- Haspelmath, M. (2002). *Understanding morphology*. Arnold: London.
- Mauri, C. & Van der Auwera, J. (2012). Connectives. In Keith Allan & Kasia M. Jaszczolt (Eds.). *The Cambridge Handbook of Pragmatics*. Cambridge: Cambridge University Press. Pp. 377-402.
- Pretorius, E. (2013). Having fun with van- a Nanosyntactic take on syncretism. *SpiL Plus* (42).
- Ramat, G. & Mauri, C. (2011). The Grammaticalization of Coordinating Interclausal Connectives. In Heiko Narrog & Bernd Heine (Eds.). *Oxford Handbook of Grammaticalization*. Oxford: Oxford University Press. Pp. 653-664.
- Spencer, A. (1991). *Morphological theory: an introduction to word structure in generative grammar*. Oxford: Blackwell.
- Vangsnes, A. (2013). Syncretism and functional expansion in Germanic wh-expressions. *Language Sciences*. Vol 36, Pp. 47-65: Norway.